

Hedefler ile Vasıtalar Arasındaki Uyumsuzluk Bağlamında: “Adalet Mağdurları”

Osman SÜMER¹

Özet

Sosyal düzen, herkesin mutlu olduğu ve kişisel davranışların herkesi tatmin edici şekilde düzenlendiği bir ortamdır. Bu bakış açısıyla bakıldığında yalnızca, adaletli düzen içinde yaşayan adil insanlar mutludur.

Ne yazık ki, sosyal düzen var olduğu sürece, sosyal düzeni bozan hareketler mevcut olacaktır. Böylece, hukuk düzeni tarafından korunan hakları suç aracılığı ile ihlal edilmiş olan mağdurların oluşmasına sebebiyet verilmektedir. Açıkçası, suç mağduru olma olanak ve koşullarının geliştiği günümüzde, adaleti özleyen değil, adalet talep edenlerin sayısı gitgide artmaktadır. Dolayısıyla, toplumdaki haksızlık duygusunun artması, hukuk düzeni ile toplum arasında bir gerilim doğurur. Toplumda ki adaletsizlik duygusunu doğuran şeyi düzeltmek veya bu duygunun doğmasına engel olma yolunda etkin ve verimli tedbirler alınması gerekmektedir.

Zira, adalet duygusunun en çabuk zedeleneyeceği alanlardan biri de ceza hukukudur. Ceza hukukunda asıl amacın mağduru tatmini ve onun uğradığı zararların giderilmesi olduğu esastan hareketle, suç mağduru olma olanak ve koşullarının geliştiği günümüzde, “Mağdurlar açısından adalet teceli ediyor mu?” sorusuna cevap aradığımız bu

çalışmada; “Ceza adaleti sisteminin iyi işleyebilmesi açısından mağdur ve mağdur hakları sisteminin bakış açısı önemlidir” hipotezinin sınanması amaçlanmaktadır.

Çalışmamızda, “adalet” ve “mağdur” ile ilgili kuramsal ve düşünsel altyapıyı hazırlayan literatür taramasının ardından, “hedefler ile vasıtalar arasındaki uyumsuzluk” ve “adalet mağdurları” arasındaki ilişki teorik olarak tespit edecektir. Bu bağlamda; yargı kararları örnekleri ve adalet istatistikleri üzerinden eleştirel boyutta tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: sosyal düzen, suç, ceza hukuku, adalet, mağdur

¹ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Doktoru, E-Posta: osmansumer@hotmail.com

Adalet, temelde sosyal mutluluktur. Bu sosyal düzen tarafından güvence altına alınan bir mutluluktur. Aksi bir durumda toplumun ve kişilerin mutlu olabilmeleri olanak dışıdır.² Buradan hareketle “adalet”, kişilerin temel haklarının korunması talebi ve mevcut koşullarda gereklerinin, sürekli olarak, ülkeler ve dünya düzeyinde gerçekleştirilmesi talebi olmaktadır.³ Ayrıca, adaletin gerçekleştirilmesinde hukuk uygulaması esas alınmalıdır. Hukuka yön gösteren amaç olarak ele alındığında, adaletin her zaman ve her yerde geçerli olan, değişmez bir yapıya sahip olduğu kabul edilmektedir.⁴ Ancak, günümüzde artık adalet özleyen değil, adalet talep edenlerin sayısı gitgide artmaktadır.⁵

Hâlbuki adalet kavramı, değerler hiyerarşisinde yüksek bir konumda olup, iyilik gibi mutlak bir değer taşımaktadır. Doğrudan veya dolaylı olarak adaletsizce bir eylemin etkisini gördüğünde, işittiğinde veya okuduğunda adaletle sarılmaktadır. Bu açıdan adaletin anlamı, bir durum olmayıp, bir süreç; bir koşul değil, bir eylemdir. Adaletsizlik duygusunu doğuran şeyi düzeltmek veya bu duygunun doğmasına engel olma yolunda aktif bir süreç olarak algılanmalıdır.⁶

Ne var ki, toplumsal düzen var olduğu sürece, toplumsal düzeni bozan hareketler de mevcut olacaktır.⁷ Böylece, hukuk düzeni tarafından korunan hakları suç aracılığı ile ihlal edilmiş olan mağdurların oluşmasına sebebiyet verilmektedir.⁸ Dolayısıyla, adalet duygusunun en çabuk zedeleneceği alan ceza hukuku olmaktadır.⁹

Bu bağlamda; suç mağduru, ceza hukuku bakımından önemli sonuçlar doğuran bir kavram olmaktadır. Suçun mağduru dendiğinde, akla ilk olarak suç fiili ile saldırıya uğrayan kişi ya da “suç kurbanları” gelir.¹⁰ Mağdur kavramı, suçtan zarar gören kavramı ile örtüşebilmektedir. Ancak bu iki kavram bazen uyuştugu halde bazen farklılaşabilmektedir. Suçtan doğrudan zarar gören kişiler mağdur, dolaylı zarar gören ya da suçla korunan hak ve menfaatin dışında kalan hakları

2 Anıl ÇEÇEN, “Hukukta Norm ve Adalet”, *A.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı:1,Cilt:3, Ankara,1975, s. 96-97.

3 Ioanna KUÇURADİ, “Adalet Kavramı”, *Adalet Kavramı* içinde, (Derleyen: Adnan GÜRİZ), Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 1994, s. 31.

4 ÇEÇEN, a.g.m., s. 101.

5 KUÇURADİ, a.g.m., s. 28.

6 Mustafa Tören YÜCEL, “Adaletsizlik Duygusu”, *Adalet Kavramı* içinde, (Derleyen: Adnan GÜRİZ), Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 1994, s. 93-94.

7 Hüsnü GİDER, *Genel Kriminoloji ve Adalet Psikolojisi*, Devrim Matbaası, Ankara, 1961, s. 9.

8 Yasemin İŞIKTAÇ, *Adalet Psikolojisi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 297.

9 Ahmet MUMCU, “Günümüzde Türk Hukuk uygulamasında Adalet Kavramının Yeri”, *Adalet Kavramı* içinde, (Derleyen: Adnan GÜRİZ), Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 1994, s. 109.

10 Tuğrul KATOĞLU, “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, *A.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı: 2, Cilt:61, Ankara, 2012, s. 657-659.

zarar gören kimseler ise suçtan zarar gören olarak tanımlanmaktadır.¹¹ O halde, suçun mağduru kavramından, sadece suç fiilinden zarar gören herkesi değil, aynı zamanda bu fiil ile ihlal olunan ve cezai korumanın konusunu oluşturan varlık ya da menfaatlerin sahiplerini anlamak gerekir.¹²

Lakin ceza hukuku uzun yıllar tek taraflı davranarak, yalnızca sanıkla ilgilenmiştir. Mağdurun hakları ancak XX. yüzyılın ikinci yarısından sonra ele alınmaya başlanmıştır. Oysa, sanığın ve hükümlünün bir hukuk devletinde mutlaka sahip olması gereken haklarına dokunmadan, mağdurun korunması esas alınmalıdır.¹³

Ceza hukukunda asıl amacın mağdurun tatmini ve onun uğradığı zararların giderilmesi esasından hareketle Merton' un vasıtalar ile hedefler arasındaki uyumsuzluk yaklaşımını; ceza hukukunda mağdur hakları, istinaf kurumu, “malvarlığına karşı suçlar” içerisinde yer alan “hırsızlık, yağma, dolandırıcılık” suçlarını yargı kararları örneklerinden, TÜİK Adalet İstatistikleri,¹⁴ Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi¹⁵ ile Adli İstatistikleri Yayın Arşiv verileri¹⁶, hukuk felsefesi ve sosyolojisi açısından tartışmakta yarar görüyoruz.

Dolayısıyla suç mağduru olma olanak ve koşullarının geliştiği günümüzde, “Mağdurlar açısından adalet tecelli ediyor mu?” sorusuna cevap aradığımız çalışmada; “Ceza adaleti sisteminin iyi işleyebilmesi açısından mağdur ve mağdur hakları sisteminin bakış açısı önemlidir.” hipotezinin sınanması amaçlanmaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde, Merton' un hedefler ile vasıtalar arasındaki ihtilaflar yaklaşımına değinilecek, ikinci bölümde, Ceza Hukukunda mağdur hakları belirtilecek, üçüncü bölümde, istinaf kurumu ana hatlarıyla açıklanacak, dördüncü bölümdeyse, adalet ceza sistemindeki aşırı yük, uygulama örneklerinin nicel yansımaları TÜİK ve Adalet Bakanlığı istatistiki verileriyle çalışmamızın hipotezi sınanacaktır. Beşinci bölümdeyse, “Malvarlığına Karşı Suçlar” içerisinde yer alan “hırsızlık, yağma, dolandırıcılık” suçları adalet istatistikleri ve yargı kararları örneklerinden hareketle iki alt başlıkta değerlendirilecektir.

11 Olgun DEĞİRMENCİ, “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Hakları”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 77, Ankara, 2008, s. 42.

12 KATOĞLU, a.g.m., s. 662.

13 Ferhat USLU, “Çağdaş Ceza Adaleti İçinde Mağdur”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl: 71, Sayı: 2013/4, Ankara, 2013, s. 247.

14 TÜİK Adalet İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070, (Erişim tarihi: 14.06.2019 15:18)

15 Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adalet-istatistikleri-yayin-arsivi>, (Erişim tarihi: 14.06.2019 17:25)

16 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi>, (Erişim tarihi: 14.06.2019 16:22)

1. Merton’ un Hedefler ile Vasıtalar Arasındaki Uyuşmazlık Yaklaşımı

Gerginlik Teorisini sistematik olarak izah eden ilk düşün adamı Merton’ dur. Onun, “Social Structure and Anomie”¹⁷ adlı makalesi gerginlik teorisinin izahında temel eser olarak değerlendirmektedir. Merton, Durkheim’ in anomi anlayışından esinlendiği açıklamasında anomiyi, toplumsal hedefler ve onları başarmak için var olan vasıtalar arasındaki tutarsızlıktan meydana gelen bir durum olarak açıklamaktadır.¹⁸ Zira gerginlik teorisi, toplum hayatındaki çatışmalar üzerine kurulmuştur. Gerginlik teorileri insanların, kurallara itaat etmeyi isteme ve grup ya da toplum normlarını beynelmilel kılmalarından dolayı yaratılıştan ahlaklı olduğu varsayımıyla ortaya çıkarmaktadır. Gerginlik teorisyenleri, mevcut hedeflerin başarılmasındaki büyük gerilim yaşanmadıkça normlardan sapma olmayacağını, dolayısıyla çoğu insanların başarılı hedefler konusunda fikir birliğinde olduğunu kabul etmektedirler.¹⁹

Merton, kişilik uyum tip modeli ile değişik toplumsal yapılarda sapmaların niteliksel ve niceliksel olarak nasıl bir değişiklik gösterdiğini ve toplumsal yapının bireyler üzerinde olumlu ve olumsuz davranış yaratımında nasıl bir etkide bulunduğunu açıklamaya çalışmıştır.²⁰ Öte yandan Merton, toplumsal bakımdan öne çıkarılan değerler ile bunlara erişmek için kullanılacak araçların sınırlı olması arasındaki gerilimlere gösterilen beş olası tepkiyi belirlemektedir. Uyum gösterenler, başarıya ulaşımlar ulaşmasınlar, hem genel olarak benimsenmiş değerleri hem de bunları gerçekleştirmek için kullanılacak geleneksel araçları kabul ederler. Nüfusun çoğunluğu bu kategoriye girmektedir.²¹

2. Ceza Hukukunda Mağdur Hakları

Merton’ un hedefler ve vasıtalar arasındaki tutarsızlıktan meydana gelen itilaflara ilişkin yaklaşımı çerçevesinde, “Mağdurlar açısından adalet tecelli ediyor mu?” sorusuna cevap aradığımız çalışmada, “Ceza adaleti sisteminin iyi işleyebilmesi açısından mağdur ve mağdur hakları sisteminin bakış açısı önemlidir.” hipotezinin sınanması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda;

17 Robert K. MERTON, “Social Structure and Anomie”, *American Sociological Review*, Volume 3, Issue 5, Washington D.C., 1938, s. 672-682.

18 Abdullah KORKMAZ-Bekir KOCADAŞ, *Toplumsal Sapma*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, 2006, s. 135.

19 KORKMAZ -KOCADAŞ, a.g.e., s. 135-141.

20 Zahir KIZMAZ, *Bazı Sosyal Değişkenler Bağlamında Doğu Anadolu Bölgesinde Suç ve Suçluluk*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı, Elazığ, 2002, s. 55.

21 Anthony GIDDENS, *Sosyoloji*, (Çeviren: Hüseyin ÖZEL), (Editör: Hüseyin ÖZEL- Cemal GÜZEL), Ayraç Yayınevi, Ankara, 2000, s. 188.

1982 Anayasası'nın "hak arama özgürlüğü" başlıklı 36. maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğü; kişilerin yargı organları önünde davacı veya davalı olarak haklarını savunabilmek için başvurabilmesi ve bu organlar önünde adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanma hakkının bulunması olarak tanımlanabilir. Buradan da anlaşılacağı üzere 1982 Anayasası'nın 36. maddesi hak arama hürriyeti başlığı taşımakla birlikte hak arama yolunun yalnızca bir yönü olan yargısal başvuru hakkına vurgu yaparak eksik bir düzenleme öngörmüştür.²²

Ayrıca, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren ceza adaleti sistemimizde, mağdurun korunmasına ilişkin ceza hukuku kurumlarının yanı sıra, mağdur haklarını düzenleyen, mağdura faile karşı yürütülen ceza yargılamasına katılma hakkı tanıyan usul hükümleri bulunmaktadır. Ceza Muhakemesi Kanunu ile mağdura soruşturma ve kovuşturma evresinde çeşitli haklar tanınarak, mağdurun ceza muhakemesinde daha fazla söz sahibi olması sağlanmıştır.²³ Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 234'üncü maddesinde düzenlenen mağdur hakları şunlardır.²⁴

Soruşturma evresinde;

- 1) Delillerin toplanmasını isteme,
- 2) Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet savcısından belge örneği isteme,
- 3) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,
- 4) Müdafinin dosyayı inceleme yetkisine ilişkin 153 üncü Maddeye uygun olmak koşuluyla vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve el konulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme,
- 5) Cumhuriyet savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına kanunda yazılı usule göre itiraz hakkını kullanmadır.
- 6) Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253'üncü maddesine göre,²⁵ etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar hariç olmak üzere, soruşturulması şikâyete bağlı suçlar ile şikâyete bağlı olup olmadı-

22 İbrahim Ö. KABOĞLU, Özgürlükler Hukuku, *Afa Yayınları*, genişletilmiş 4. Baskı Nisan 1998, İstanbul, s. 86.

23 Mağdur hakları İnceleme Raporu, http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2014/magdur_haklari_incelemeraporu.pdf (Erişim tarihi: 17.06.2014 18:50), s. 25.

24 Ceza Muhakemesi Kanunu, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5271.htm>, (Erişim tarihi: 09.05.2014 12:42)

25 Ceza Muhakemesi Kanunu, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5271.htm>, (Erişim tarihi: 09.05.2014 12:42)

ğına bakılmaksızın, kanunda sayılan uzlaşmaya tâbi suçlarda fail, “suçtan zarar gören gerçek kişinin veya özel hukuk tüzel kişisinin maruz kaldığı zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemeyi veya gidermeyi üstlenmesi”, mağdur ya da suçtan zarar görenin de bunu kabul etmesi ile uzlaşma söz konusu olmaktadır.

Kovuşturma evresinde;

- 1) Duruşmadan haberdar edilme,
- 2) Kamu davasına katılma,
- 3) Tutanak ve belgelerden vekili aracılığı ile örnek isteme,
- 4) Tanıkların davetini isteme,

5) Vekili bulunmaması halinde, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda, baro tarafından kendisine avukat görevlendirilmesini isteme,

6) Davaya katılmış olma koşuluyla davayı sonuçlandıran kararlara karşı kanun yollarına başvurma, Mağdur, on sekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malûl olur ve bir vekili de bulunmazsa, istemi aranmaksızın bir vekil görevlendirilir. Bu haklar, suçun mağdurları ile şikâyetçiye anlatılıp açıklanır ve bu husus tutanağa yazılır. Diğer Mağdur hakları şunlardır;

1) Mağdurun onur ve saygınlığına uygun davranma, yargılamanın tüm aşamalarında mağdur ile irtibata geçen kişiler için bir yükümlülüktür. Bu; mağdurun çağrılmasından, tanık mağdurlar için dinlenmesine, yargılamanın aşamaları hakkında bilgilendirmeden, haklarının izah edilmesine kadar mağdur haklarının kullanılmasında temel alınacak bir yükümlülüktür.²⁶

2) Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 253’üncü maddesine göre,²⁷ etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar hariç olmak üzere, kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar ile şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, kanunda sayılan uzlaşmaya tâbi suçlarda fail, “suçtan zarar gören gerçek kişinin veya özel hukuk tüzel kişisinin maruz kaldığı zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemeyi veya gidermeyi üstlenmesi”, mağdur ya da suçtan zarar görenin de bunu kabul etmesi ile uzlaşma söz konusu olmaktadır.

²⁶ Mağdur hakları İnceleme Raporu, s. 41.

²⁷ Ceza Muhakemesi Kanunu, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5271.htm>, (Erişim tarihi: 09.05.2014 12:42)

3) Mağdurun suçtan doğan zararını tazmin edebilmek için hukuk mahkemelerinde ayrı bir dava açması gerekmektedir.²⁸

4) Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 236'ncı maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında, mağdurun korunmasına ilişkin düzenlemeye göre;²⁹

“(2) İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suçla ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır.

(3) Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. Bunlar hakkında bilirkişilere ilişkin hükümler uygulanır.”

5) 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu ile sayılan suçların yargılamasında tanık olarak dinlenen kişilere koruma sağlanmıştır. Bu Kanun'un kapsamına tanık olarak dinlenen mağdurlar da girmektedir. Tanık Koruma Kanunu'nun 5'inci maddesinin birinci fıkrasında tanık koruma tedbirlerine yer verilmiştir. Buna göre;³⁰

“Bu Kanun kapsamında bulunanlar hakkında uygulanabilecek tanık koruma tedbirleri şunlardır:

a) Kimlik ve adres bilgilerinin kayda alınarak gizli tutulması ve kendisine yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilmesi.

b) Duruşmada hazır bulunma hakkına sahip bulunanlar olmadan dinlenmesi ya da ses veya görüntüsünün değiştirilerek özel ortamda dinlenmesi.

c) Tutuklu veya hükümlü olanların durumlarına uygun ceza infaz kurumu ve tutukevlerine yerleştirilmesi.

ç) Fizikî koruma sağlanması.

d) Kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi:

1) Adlî sicil, askerlik, vergi, nüfus, sosyal güvenlik ve benzeri bilgi ve kayıtlarının değiştirilmesi ve düzenlenmesi.

²⁸ Mağdur hakları İnceleme Raporu, s. 34.

²⁹ Ceza Muhakemesi Kanunu, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5271.htm>, (Erişim tarihi: 09.05.2014 12:42)

³⁰ Tanık Koruma Kanunu, <http://www.hukukimevzuat.com/?x=kanun&id=542>, (Erişim tarihi: 11.05.2014 13:37)

2) Nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, evlilik cüzdanı, diploma ve her türlü ruhsat gibi resmî belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi.

3) Taşınır ve taşınmaz mal varlığıyla ilgili haklarını kullanmasına yönelik işlemlerin yapılması.

e) Geçici olarak geçimini sağlama amacıyla maddî yardımda bulunulması.

f) Çalışan kişinin iş yerinin ya da iş alanının değiştirilmesi veya öğrenim görenin devam etmekte olduğu her türlü eğitim ve öğretim kurumunun değiştirilmesi.

g) Yurt içinde başka bir yerleşim biriminde yaşamasının sağlanması.

ğ) Uluslararası anlaşmalara ve karşılıklılık ilkesine uygun şekilde, geçici olarak başka bir ülkede yerleştirilmesinin sağlanması.

h) Fizyolojik görünümünün estetik cerrahi yoluyla veya estetik cerrahi gerektirmeksizin değiştirilmesi ve buna uygun kimlik bilgilerinin yeniden düzenlenmesi.”

3. İstinaf Kurumu

Türk hukukunda istinaf olarak kabul edilen kurumun hukuki niteliği değerlendirildiğinde; istinaf ve istinaf kavramlarına ilişkin tanımlamalar Ceza Muhakemesi Kanunu’nda düzenlenmiştir. Bu kanun ilgili maddelerine göre;³¹

1) İlk derece mahkemelerinden verilen hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Ancak, on beş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin hükümler, bölge adliye mahkemesince re ‘sen incelenir.(CMK md. 272/1)

2) Hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararlarına karşı da hükümle birlikte istinaf yoluna başvurulabilir.(CMK md. 272/2)

3) İstinaf istemi, hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt kâtibine bir beyanda bulunulması suretiyle yapılır; beyan tutanağa geçirilir ve tutanak hâkime onaylatılır. (CMK md. 273/1)

4) Süresi içinde yapılan istinaf başvurusu, hükmün kesinleşmesini engeller. (CMK md. 275/1)

5) Bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemez; bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez. (CMK md. 284/1)

31 Ceza Muhakemesi Kanunu, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5271.htm>, (Erişim tarihi: 09.05.2014 12:42)

6) İtiraz ve temyize ilişkin hükümler saklıdır. (CMK md. 284/2)

Hemen belirtelim ki, “5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun” un 25 ve Geçici 2’nci maddeleri uyarınca kurulan ve yargı çevreleri belirlenen bölge adliye mahkemeleri, 20/07/2016 tarihinde faaliyete geçmiştir.

4. Adalet Ceza Sistemindeki Uygulama Örneklerinin Nicel Yansımaları

Çalışmamızın hipotezi sınanırken, TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması³², - TÜİK Adalet İstatistikleri,³³ Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi³⁴ ile Adli İstatistikleri Yayın Arşiv verilerden³⁵ yararlanılmıştır. Buradan hareketle, adı geçen istatistiklerinde belirlenen değişkenler arasındaki bir fonksiyonel ilişki olup, olmadığının belirlenmesi yönünde model kurulmuştur. Keza modelin kurulması, incelenen olayın matematiksel kalıba sokularak ölçülebilir hale getirilmesidir. Modelin açıklayıcılık oranı, 0’a yaklaştıkça modelin uyumunun zayıflığını, 1’e yaklaştıkça modelin uyumunun iyiliğini göstermektedir. 0,5-0,7 arası orta düzeyli bir uyumu, 0,7-0,9 arası iyi derece uyumu, 0,9 üzeri çok iyi uyumu göstermektedir.

Belirtilen araştırma, istatistik yayın ve arşiv verileri ışığında genel durumu aşağıdaki tablolar ve grafiklerde ki gibidir. Tablo1’ de TÜİK tarafından, Ülkemizde yaşam memnuniyeti araştırması 2003 yılından itibaren her yıl düzenli olarak yapılmaktadır. Bu çalışmada yaşam memnuniyetinin genel olarak irdendiği sorunların yanında temel kamusal hizmetlerden memnuniyet düzeyi de ölçülmektedir. Araştırma yapılan hanelerde 18 yaş ve üzeri her bireyle tek tek görüşülmekte, cevaplar tablet bilgisayarlara aktarılmaktadır.³⁶ Bireylerin genel mutluluk algısını, toplumsal değer yargılarını, temel yaşam alanlarındaki genel memnuniyetini ve kamu hizmetlerinden memnuniyetini ölçmek, memnuniyet düzeylerinin zaman içindeki değişimini takip etmek üzere hazırlanan Yaşam Memnuniyeti Araştırması (YMA)’nın 2003-2018 yılları kapsayan adli hizmetler ilişkin %’lik oranları görmekteyiz.³⁷

32 TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2003- 2018, <https://cse.google.com/cse?q=memnuniyet&cx=015200851248949254112%3Aqaug18judny&ie=ISO-8859-9&lang=tr>; (Erişim tarihi: 22.06.2014 21:06)

33 TÜİK Adalet İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070, (Erişim tarihi: 14.06.2014 15:18)

34 Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adalet-istatistikleri-yayin-arsivi>, (Erişim tarihi: 14.06.2019 17:25)

35 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi>, (Erişim tarihi: 14.06.2019 16:22)

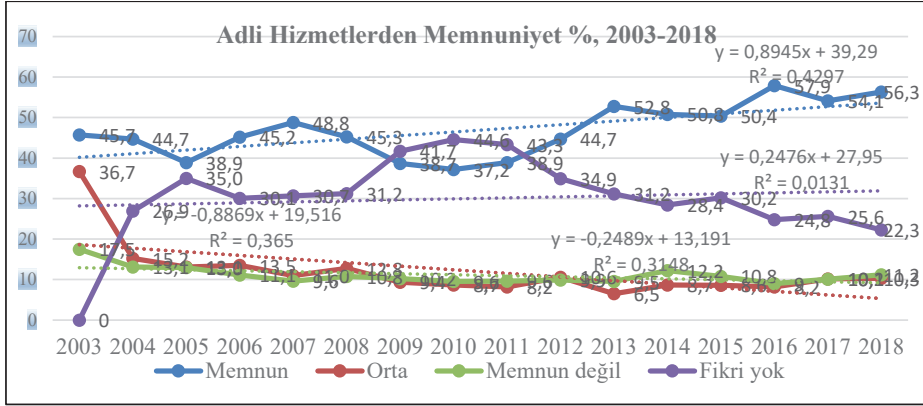
36 Yaşam Memnuniyeti Araştırması 2012, TÜİK Matbaası, Ankara, 2013, s.III.

37 TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2003- 2018, <https://cse.google.com/cse?q=memnuniyet&cx=015200851248949254112%3Aqaug18judny&ie=ISO-8859-9&lang=tr>; (Erişim tarihi: 22.06.2014 21:06)

Genel Olarak Kamu Hizmetlerinden Memnuniyet, 2003-2018 (%)																	
	Adli hizmetler																
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Memnun	45,7	44,7	38,9	45,2	48,8	45,3	38,7	37,2	38,9	44,7	52,8	50,8	50,4	57,9	54,1	56,3	
Orta	36,7	15,2	13,1	13,5	11	12,8	9,4	8,7	8,2	10,6	6,5	8,7	8,6	8,2	10,2	10,3	
Memnun değil	17,5	13,1	13	11,1	9,6	10,8	10,2	9,6	9,6	9,9	9,5	12,2	10,8	9	10,1	11,2	
Fikri yok	-	26,9	35	30,1	30,7	31,2	41,7	44,6	43,3	34,9	31,2	28,4	30,2	24,8	25,6	22,3	

Tablo1 TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2003- 2018, Genel Olarak Kamu Hizmetlerinden Memnuniyet, Adli Hizmetler % <https://cse.google.com/cse?q=memnuniyet&cx=015200851248949254112%3Aqaugl8judny&ie=ISO-8859-9&lang=tr>

Grafik 1 Adli Hizmetlerden Memnuniyet %, 2003-2018 (Çizgisel Grafik)

Tablo 1’ye göre, 2003-2018 yılları arasında Adli hizmetlerden memnun olanların oranında her yıl % 89,45’ lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 42,97’ dir. Trend etkisi %95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,14)}=10.548$, $p=0.006>0.001$] (Grafik1)

2003-2018 yılları arasında Adli hizmetlerden orta memnun olanların oranında her yıl % 88,69’ luk bir azalma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 36,5’ dir. Trend etkisi %95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,14)}=8.064$, $p=0.013>0.001$] (Grafik1)

2003-2018 yılları arasında Adli hizmetlerden memnun olmayanların oranında her yıl % 24,89' luk bir azalma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 31,48' dir. Trend etkisi %95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,14)} = 6.446, p = 0.024 > 0.001$] (Grafik1)

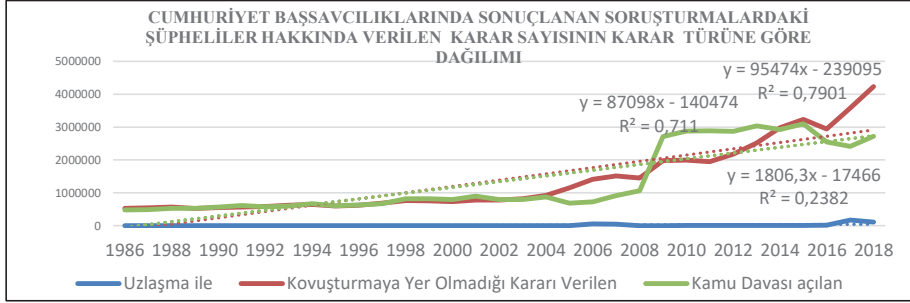
2003-2018 yılları arasında Adli hizmetlerden fikri bulunmayanların oranında her yıl % 24,76' lık bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 1,31' dir. Trend etkisi %95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,14)} = 0.185, p = 0.673 > 0.001$] (Grafik1)

Tablo 2'de; 1986-2018 yılları arasındaki Cumhuriyet Başsavcılıklarında sonuçlanan soruşturmalardaki şüpheliler hakkında verilen toplam karar sayısının karar türüne göre dağılım sayılarını görebilmekteyiz.

Cumhuriyet Başsavcılıklarında Sonuçlanan Soruşturmalardaki Şüpheliler Hakkında Verilen Karar Sayısının Karar Türüne Göre Dağılımı							
Yıllar	Uzlaşma İle	Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı Verilen	Kamu Davası Açılan	Yıllar	Uzlaşma İle	Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı Verilen	Kamu Davası Açılan
1986		527357	478087	2003		815558	795707
1987		543894	488002	2004		919158	872875
1988		563236	525822	2005		1152465	684020
1989		523557	527525	2006	52949	1406992	725210
1990		547967	567136	2007	48993	1509939	912892
1991		562477	613104	2008	1153	1452778	1067045
1992		578802	576752	2009	1442	1979855	2709403
1993		619369	601582	2010	3740	1996690	2881643
1994		647934	667256	2011	3719	1946182	2887798
1995		598263	607846	2012	5175	2175809	2871615
1996		622202	631520	2013	8414	2517621	3039395
1997		681110	665122	2014	8998	2977413	2928280
1998		766993	818235	2015	8485	3232401	3098036
1999		759307	818235	2016	13491	2940598	2545419
2000		734010	791951	2017	170179	3581449	2412 249
2001		776824	900573	2018	110189	4232866	2724011
2002		779691	791992				

Tablo 2 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisci-cil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi>

Grafik 2 Cumhuriyet Başsavcılıklarında Sonuçlanan Soruşturmalardaki Şüpheliler Hakkında Verilen Karar Sayısının Karar Türüne Göre Dağılımı

Tablo 2’ e göre, kamu davası açılmasına yönelik karar verilen dosya sayısında yıl ortalama 87098’ lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 79,1’ dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,31)} = 76276$, $p = 0.0001 < 0.001$] (Grafik 2)

Kovuşturulmaya yer olmadığına karar verilen dosya sayısında her yıl ortalama 95474’ lük bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 77,55’ dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,31)} = 116.708$, $p = 0.144 > 0.001$] (Grafik 2)

Uzlaşma ile verilen kararı dosya sayısında her yıl ortalama 1806,3’ lük bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 23,82’ dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,11)} = 2.472$, $p = 0.0001 < 0.001$] (Grafik 2)

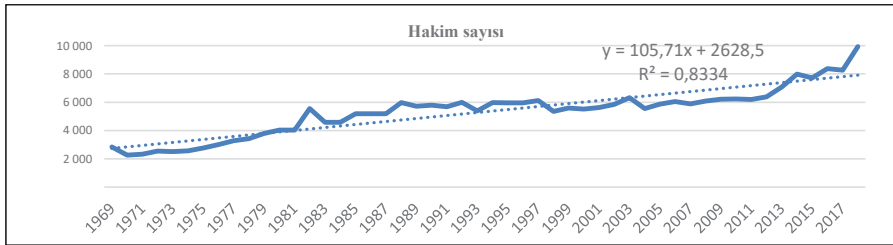
Tablo 3’ de; 1969-2018 yılları arasındaki Mahkemelerdeki hâkim sayısı, mahkemelere gelen ve bir hâkime düşen dava sayılarını görebilmekteyiz.

Mahkemelerdeki hâkim sayısı, mahkemelere gelen ve bir hâkime düşen dava sayısı							
Yıllar	Hâkim sayısı	Mahkemelere gelen dava sayısı	Bir hâkime düşen dava sayısı	Yıllar	Hâkim sayısı	Mahkemelere gelen dava sayısı	Bir hâkime düşen dava sayısı
1969	2844	2344645	824	1994	5975	3834115	642
1970	2260	2480418	1098	1995	5963	3799466	637
1971	2316	2565209	1108	1996	5960	3715400	623
1972	2545	2581204	1014	1997	6119	3725541	609
1973	2507	2500135	997	1998	5353	4101543	766
1974	2565	2525507	985	1999	5587	4523665	810

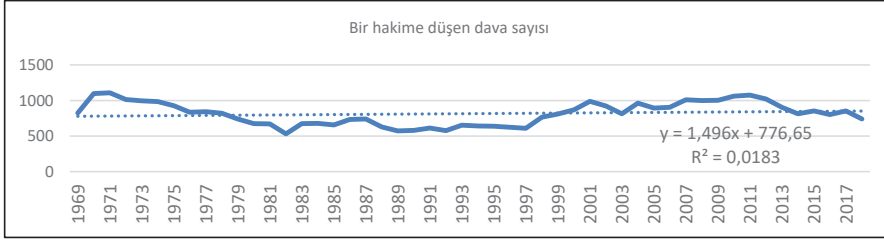
1975	2756	2554021	927	2000	5519	4787047	867
1976	3009	2515523	836	2001	5623	5553378	988
1977	3274	2751917	841	2002	5846	5388547	922
1978	3434	2813606	819	2003	6330	5147072	813
1979	3787	2806786	741	2004	5550	5340388	962
1980	4028	2717746	675	2005	5867	5243991	894
1981	4028	2698282	670	2006	6044	5455920	903
1982	5547	2945506	531	2007	5875	5934915	1010
1983	4575	3091584	676	2008	6078	6064308	998
1984	4575	3105717	679	2009	6203	6211965	1001
1985	5183	3397225	655	2010	6236	6619412	1061
1986	5183	3803398	734	2011	6189	6645927	1074
1987	5183	3844183	742	2012	6371	6511186	1022
1988	5977	3742373	626	2013	7082	6393207	903
1989	5721	3281071	574	2014	7988	6498918	814
1990	5788	3356393	580	2015	7712	6587422	854
1991	5676	3470223	611	2016	8384	6718079	801
1992	5988	3456469	577	2017	8270	7045766	852
1993	5393	3518229	652	2018	9932	7369647	742

Tablo 3 Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi, [http://www.adli-sicil.adalet.gov.tr/ Home/SayfaDetay /adalet-istatistikleri-yayin-arsivi](http://www.adli-sicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adalet-istatistikleri-yayin-arsivi)

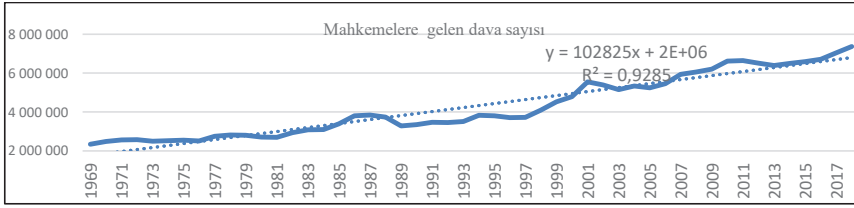
Grafik 3 Hâkim Sayısı

Tablo 4'e göre, hâkim sayısında her yıl 105,71'lük bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 83,34'dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,48)} = 229.307, p=0.0001 < 0.001$] (Grafik 3)

Grafik 4 Bir hâkime düşen dava sayısı

Tablo 3’e göre, bir hâkime düşen dava sayısında her yıl 1,496’lık bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 1,83’dır. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,48)} = 1.056, p=0.309 > 0.001$] (Grafik 4)

Grafik 5 Mahkemelere gelen dava sayısı

Tablo 3’e göre, Mahkemeler gelen dava sayısında her yıl 102825’lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 92,85’dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,48)} = 681.178, p=0.0001 < 0.001$] (Grafik 5)

Tablo 4’de; “5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun” un 25 ve Geçici 2’nci maddeleri uyarınca 20/07/2016 tarihinde kurulan ve yargı çevreleri belirlenen Bölge Adliye Mahkemelerdeki savcı sayısı, Ceza Dairelerinden gelen ve Bir Savcıya Düşen Dosya Sayısını görebilmekteyiz.

Bölge Adliye Mahkemelerinde Savcı Başına Düşen Dosya Sayısı, TÜRKİYE (2016-2018)				
Yıllar	Bölge Adliye Mahkemeleri Savcı Sayısı	Ceza Daireleri Gelen Dosya Sayısı	Bir Savcıya Düşen Dosya Sayısı	Bir Savcının Yılı İçinde Çıkardığı Dosya Sayısı
2016	127	31 591	249	203
2017	133	318 107	2392	1868
2018	158	536 624	3396	2047

Tablo 4 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adliscil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi>

Tablo 5’de de; “5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun” un 25 ve Geçici 2’nci maddeleri uyarınca 20/07/2016 tarihinde kurulan ve yargı çevreleri belirlenen Bölge Adliye Mahkemelerdeki hâkim sayısı, Ceza ve Hukuk Dairelerinden gelen ve Bir hâkime Düşen Dosya Sayısını görebilmekteyiz.

Bölge Adliye Mahkemelerinde Hâkim Başına Düşen Dosya Sayısı, TÜRKİYE (2016-2018)				
Yıllar	Bölge Adliye Mahkemeleri Hâkim Sayısı	Ceza ve Hukuk Daireleri Toplam Gelen Dosya Sayısı	Bir Hâkime Düşen Dosya Sayısı	Bir Hâkimin Yıl İçinde Çıkardığı Dosya Sayısı
2016	887	49709	56	45
2017	1066	647311	607	436
2018	1304	1081050	829	481

Tablo 5 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi>

Tablo 6’e; 2009-2018 yılları arasındaki Cumhuriyet Başsavcılıkları soruşturma evresindeki mağdur ve müşteki sayıları görebilmekteyiz. Ayrıca, TÜİK Adalet İstatistikleri,³⁸ Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi³⁹ ile Adli İstatistikleri Yayın Arşiv verilerine⁴⁰ baktığımızda 2009 yılı öncesi Cumhuriyet Başsavcılıkları soruşturma evresindeki mağdur ve müşteki sayılarına ilişkin veriye rastlanmamıştır.

Yıllar	Cumhuriyet Başsavcılıkları soruşturma evresindeki mağdur ve müşteki sayısı
2009	6435756
2010	6552886
2011	6849265
2012	7444216
2013	7954964
2014	8369509
2015	8673615
2016	8693715
2017	9364010
2018	10221932

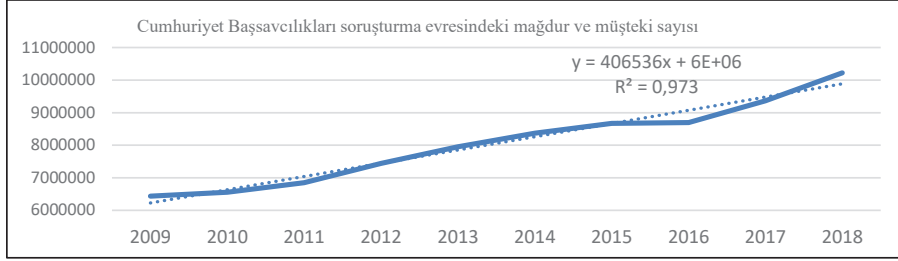
Tablo 6 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi>

38 TÜİK Adalet İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070, (Erişim tarihi: 14.06.2014 15:18)

39 Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adalet-istatistikleri-yayin-arsivi>, (Erişim tarihi: 14.06.2019 17:25)

40 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi>, (Erişim tarihi: 14.06.2019 16:22)

Grafik 6 Cumhuriyet Başsavcılıkları soruşturma evresindeki mağdur ve müşteki sayısı

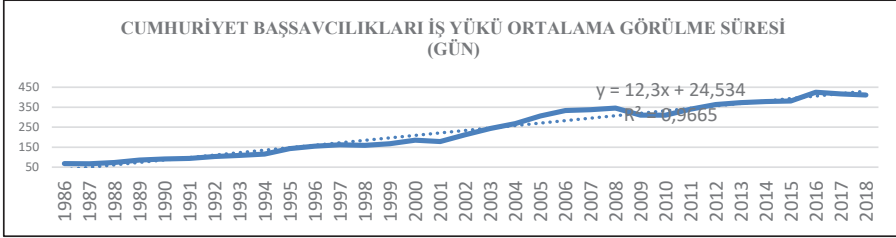
Tablo 6’ e göre, Cumhuriyet Başsavcılıkları soruşturma evresindeki mağdur ve müşteki sayısında her yıl 406536’lık bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 97,3’tür. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,18)} = 287.879, p=0.0001 < 0.001$] (Grafik 6)

Tablo 7’te; 1986-2018 yılları arasındaki Cumhuriyet Başsavcılıkları iş yükü ortalama görülme süresini (gün) görebilmekteyiz.

Yıllar	Cumhuriyet Başsavcılıkları İş Yükü Ortalama Görülme Süresi (Gün)	Yıllar	Cumhuriyet Başsavcılıkları İş Yükü Ortalama Görülme Süresi (Gün)
1986	68	2003	243
1987	67	2004	268
1988	73	2005	306
1989	86	2006	333
1990	91	2007	338
1991	94	2008	346
1992	103	2009	310
1993	109	2010	310
1994	115	2011	340
1995	143	2012	364
1996	155	2013	373
1997	162	2014	378
1998	159	2015	381
1999	167	2016	425
2000	185	2017	417
2001	178	2018	411
2002	212		

Tablo 7 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, [http://www.adliscil.adalet.gov.tr/ Home/ SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi](http://www.adliscil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi)

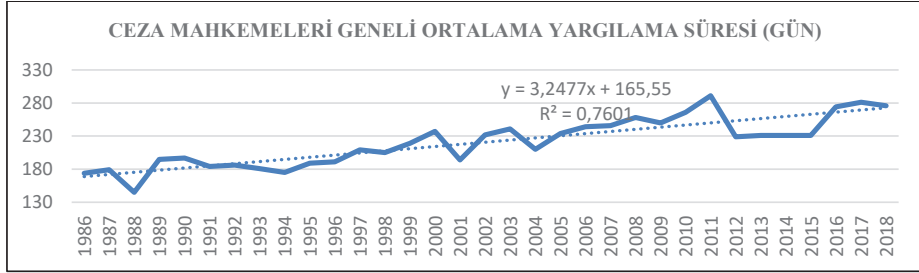
Grafik 7 Cumhuriyet Başsavcılıkları iş yükü ortalama görülme süresi (gün)

Tablo 7'e göre, Cumhuriyet Başsavcılıkları iş yükü ortalama görülme süresinde (gün) her yıl 12,3'lük bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı 96,65'dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,31)} = 895.625, p = 0.004 > 0.001$] (Grafik 7)

Tablo 8'de; 1986-2018 yılları arasındaki Ceza Mahkemeleri geneli ortalama yargılama süresini (gün) **görebilmekteyiz.**

Yıllar	Ceza Mahkemeleri Geneli Ortalama Yargılama Süresi (Gün)	Yıllar	Ceza Mahkemeleri Geneli Ortalama Yargılama Süresi (Gün)
1986	174	2003	241
1987	179	2004	210
1988	145	2005	234
1989	195	2006	244
1990	197	2007	246
1991	184	2008	258
1992	186	2009	250
1993	181	2010	266
1994	175	2011	291
1995	189	2012	229
1996	191	2013	231
1997	209	2014	231
1998	205	2015	231
1999	219	2016	274
2000	237	2017	281
2001	194	2018	276
2002	232		

Tablo 8 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisci-cil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adli-istatistikler-yayin-arsivi>

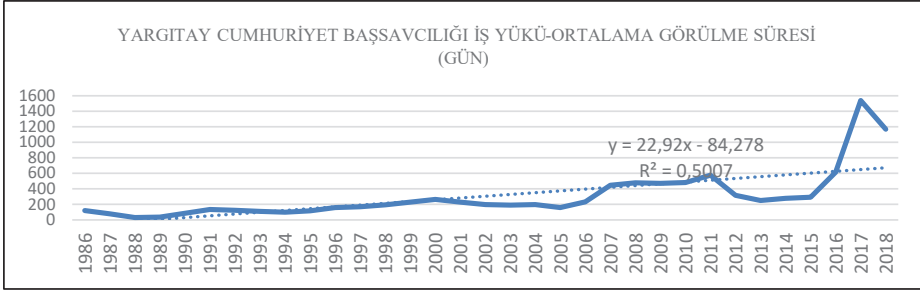
Grafik 8 Ceza Mahkemeleri Genel Ortalama Yargılama Süresi (Gün)

Tablo 8’e göre, Ceza Mahkemeleri geneli ortalama yargılama süresinde (gün) her yıl 3,2477’lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 76,01’dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,31)} = 98.196, p=0.0001 < 0.001$] (Grafik 8)

Tablo 9’da; 1986-2018 yılları arasındaki Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılıkları iş yükü ortalama görülme süresini (gün) görebilmekteyiz.

Yıllar	Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı İş Yükü-Ortalama Görülme Süresi (Gün)	Yıllar	Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı İş Yükü-Ortalama Görülme Süresi (Gün)
1986	119	2003	192
1987	79	2004	198
1988	31	2005	159
1989	35	2006	232
1990	86	2007	447
1991	134	2008	479
1992	124	2009	473
1993	110	2010	482
1994	98	2011	576
1995	117	2012	317
1996	158	2013	251
1997	169	2014	277
1998	193	2015	293
1999	231	2016	616
2000	266	2017	1539
2001	230	2018	1168
2002	198		

Tablo 9 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, [http://www.adliscil.adalet.gov.tr/ Home/SayfaDetay/adli-istatistikler-yayin-arsivi](http://www.adliscil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adli-istatistikler-yayin-arsivi)

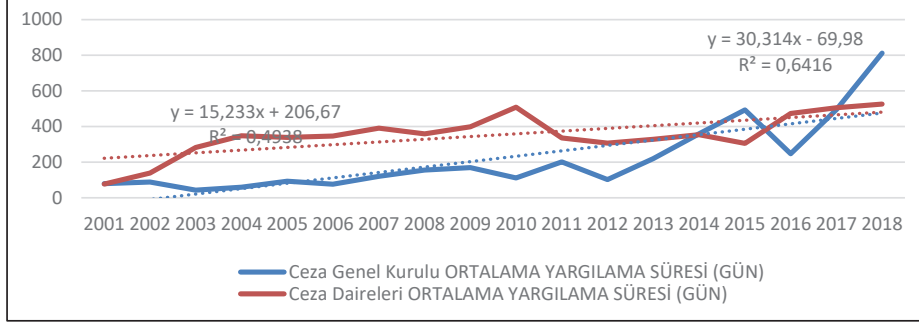
Grafik 9 Cumhuriyet Başsavcılıkları iş yükü ortalama görülme süresi (gün)

Tablo 9'a göre, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılıkları iş yükü ortalama görülme süresinde (gün) her yıl 22,92'lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 50,07'dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,31)}=31.089$, $p=0.0001<0.001$] (Grafik 9)

Tablo 10'da; 2001-2018 yılları arasındaki Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Ceza Dairelerinde davaların ortalama yargılama süresini (gün) görebilmekteyiz.

Yıllar	Ceza Genel Kurulu Ortalama Yargılama Süresi (Gün)	Ceza Daireleri Ortalama Yargılama Süresi (Gün)	Yıllar	Ceza Genel Kurulu Ortalama Yargılama Süresi (Gün)	Ceza Daireleri Ortalama Yargılama Süresi (Gün)
2001	79	77	2010	112	509
2002	88	139	2011	201	336
2003	43	283	2012	103	307
2004	59	348	2013	220	328
2005	93	339	2014	359	354
2006	76	346	2015	493	306
2007	120	391	2016	247	473
2008	155	359	2017	494	505
2009	170	399	2018	812	526

Tablo 10 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adliscil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi>

Grafik 10 Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Ceza Dairelerinde davaların ortalama yargılama süresi (gün)

Tablo 10'a göre, Yargıtay Ceza Dairelerinde davaların ortalama yargılama süresinde (gün) her yıl 15,233'lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 49,38'dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,16)} = 15.605$, $p = 0.0001 < 0.001$] (Grafik 10)

Yargıtay Ceza Genel Kurulunda davaların ortalama yargılama süresinde (gün) her yıl 30,314'lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 64,16'dür. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,62)} = 28.644$, $p = 0.0001 < 0.001$] (Grafik 10)

5. Malvarlığına karşı işlenen Suçlar

Çalışmamızın hipotezi sınanırken, “Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar” (5237 sayılı T.C.K. Md.141-169)/ “Mal aleyhinde cürümler” (765 sayılı T.C.K. Md. 491-524), “Hırsızlık” (5237 sayılı T.C.K. Md.141-147)/ (765 sayılı T.C.K. Md. 491-507), “Yağma” (5237 sayılı T.C.K. Md.148-150/ (765 sayılı T.C.K. Md. 495-502) ile “Dolandırıcılık” (5237 sayılı T.C.K. Md.157-159)/ (765 sayılı T.C.K. Md. 503-504) suçlarına ilişkin TÜİK ve Adalet Bakanlığı istatistikleri ile yargı kararları örneklerinden yararlanılmıştır. Bu bölümde, Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar Adalet İstatistikleri ve yargı kararları örnekleri olarak iki alt başlıkta ele alınacaktır.

5.1. Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlara İlişkin Adalet İstatistikleri

Çalışmanın, “Ceza adaleti sisteminin iyi işleyebilmesi açısından mağdur ve mağdur hakları sisteminin bakış açısı önemlidir.” hipotezi sınanırken, “Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar” (5237 sayılı T.C.K. Md.141-169)/ “Mal aleyhinde cürümler” (765 sayılı T.C.K. Md. 491-524) ile bu kapsamda alan “Hırsızlık” (5237 sayılı T.C.K. Md.141-147)/ (765 sayılı T.C.K. Md. 491-507), “Yağma” (5237

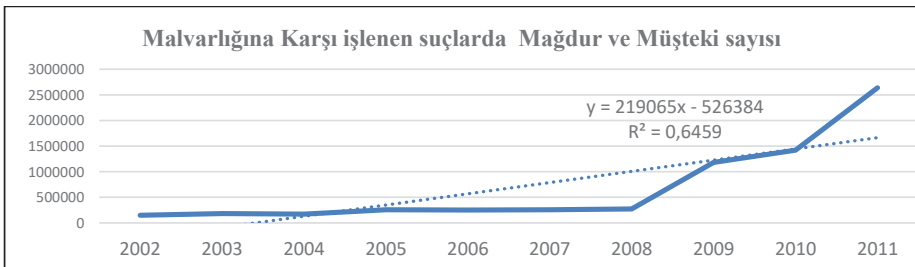
sayılı T.C.K. Md.148-150/ (765 sayılı T.C.K. Md. 495-502) ile “Dolandırıcılık” (5237 sayılı T.C.K. Md.157-159)/ (765 sayılı T.C.K. Md. 503-504) suçları ilişkin, TÜİK Adalet İstatistikleri⁴¹, Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi⁴² ile Adli İstatistikleri Yayın Arşiv verilerinden⁴³ hareketle, değişkenler arasındaki bir fonksiyonel ilişki olup, olmadığını belirlenmesi yönünde model kurulmuştur. Bu bağlamda;

Tablo 11’de; 2002-2011 yılları arasındaki Malvarlığına Karşı İşlenen suçlarda Mağdur ve Müşteki sayılarını görebilmekteyiz. Ayrıca, TÜİK Adalet İstatistikleri, Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi ile Adli İstatistik Yayın Arşiv verilerine baktığımızda 2002 yılı öncesi ve 2011 yılı sonrası malvarlığına karşı işlenen suçlarda mağdur ve müşteki sayılarına ilişkin veriye rastlanmamıştır.

Yıllar	Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlarda Mağdur Ve Müşteki Sayısı	Yıllar	Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlarda Mağdur Ve Müşteki Sayısı
2002	149641	2007	255344
2003	184036	2008	270707
2004	171804	2009	1183206
2005	259761	2010	1420343
2006	251590	2011	2638307

Tablo 11 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, [http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/Sayfa Detay / adl-istatistikler-yayin-arsivi](http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi)

Grafik 11 Malvarlığına Karşı İşlenen suçlarda Mağdur ve Müşteki sayıları

41 TÜİK Adalet İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070, (Erişim tarihi: 14.06.2014 15:18)

42 Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi, [http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/Sayfa Detay/adalet-istatistikleri-yayin-arsivi](http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adalet-istatistikleri-yayin-arsivi), (Erişim tarihi: 14.06.2019 17:25)

43 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi>, (Erişim tarihi: 14.06.2019 16:22)

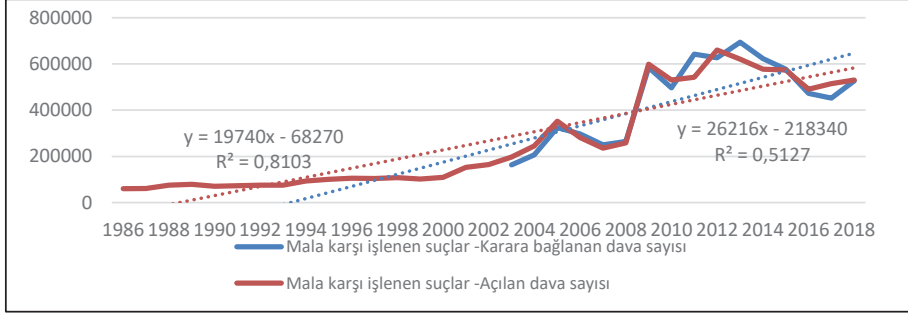
Tablo 11’e göre, malvarlığına karşı işlenen suçlarda mağdur ve müşteki sayısında her yıl 219065’lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 64,59’dır. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,8)} = 14.592, p = 0.005 > 0.001$] (Grafik 11)

Tablo 12’da; 1986-2018 yılları arasındaki “Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar” (5237 sayılı T.C.K. Md.141-169)/ “Mal aleyhinde cürümler” (765 sayılı T. C.K. Md. 491-524) Açılan dava ile 2003-2018 yılları arasındaki karara bağlanan dava sayısı oranlarını görebilmekteyiz. Ayrıca, TÜİK Adalet İstatistikleri, Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi ile Adli İstatistik Yayın Arşiv verilerine baktığımızda 2003 yılı öncesi malvarlığına karşı işlenen suçlar -karara bağlanan dava sayılarına ilişkin veriye rastlanmamıştır.

Yıllar	Malvarlığına karşı işlenen suçlar-Karara bağlanan dava sayısı	Malvarlığına karşı işlenen suçlar-Açılan dava sayısı	Yıllar	Malvarlığına karşı işlenen suçlar-Karara bağlanan dava sayısı	Malvarlığına karşı işlenen suçlar-Açılan dava sayısı
1986		60242	2003	163277	197478
1987		60652	2004	206330	245160
1988		75649	2005	324914	352237
1989		78739	2006	297227	280785
1990		70456	2007	249622	235494
1991		73039	2008	264957	258307
1992		75069	2009	584547	598604
1993		75223	2010	496584	530811
1994		93946	2011	642199	542387
1995		101078	2012	626960	660310
1996		105421	2013	694212	620980
1997		103885	2014	623426	577900
1998		108155	2015	577118	573843
1999		102179	2016	472362	490717
2000		109696	2017	452494	515071
2001		153006	2018	526632	529972
2002		164719			

Tablo 12 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, [http://www.adliscil.adalet.gov.tr/Home/Sayfa Detay / adl-istatistikler-yayin-arsivi](http://www.adliscil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi)

Grafik 12 Malvarlığına karşı işlenen suçlar-karara bağlanan dava sayısı ve açılan dava sayısı

Tablo 12'a göre, "Malvarlığına Karşı İşlenen Suçlar" **ından** (5237 sayılı T. C.K. Md.141-169)/ "Mal aleyhinde cürümler" inden (765 sayılı T.C.K. Md. 491-524) açılan dava sayısında her yıl 19740'lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 81,03'dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,31)} = 132.418, p=0.0001 < 0.001$] (Grafik 12)

Karara bağlanan dava sayısında her yıl 26216'lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 51,27'dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,14)} = 14.713, p=0.02 > 0.001$] (Grafik 12)

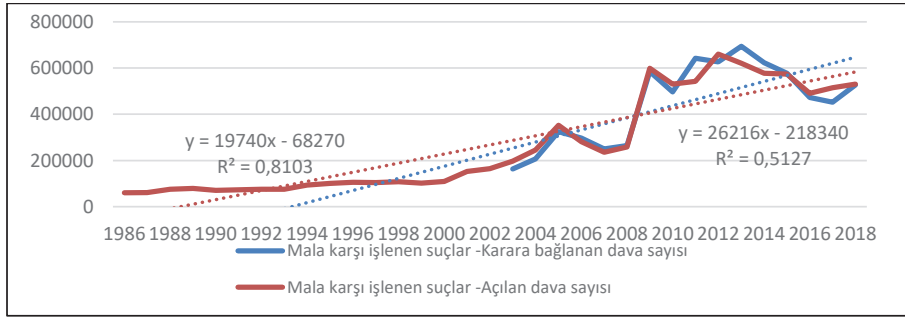
Tablo 13'da; 1986-2018 yılları arasındaki "Hırsızlık" (5237 sayılı T.C.K. Md.141-147)/ (765 sayılı T.C.K. Md. 491-507) suçlarından, açılan dava ile 2003-2018 yılları arasındaki karara bağlanan dava sayısı oranlarını görebilmekteyiz. Ayrıca, TÜİK Adalet İstatistikleri, Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi ile Adli İstatistik Yayın Arşiv verilerine baktığımızda 2003 yılı öncesi hırsızlık suçu-karara bağlanan dava sayılarına ilişkin veriye rastlanmamıştır.

Yıllar	Hırsızlık Suçu-Karara bağlanan dava sayısı	Hırsızlık Suçu-Açılan dava sayısı	Yıllar	Hırsızlık Suçu-Karara bağlanan dava sayısı	Hırsızlık Suçu-Açılan dava sayısı
1986		44668	2003	140504	167759
1987		47660	2004	175936	209557
1988		63433	2005	293492	318749
1989		66981	2006	214090	203767
1990		59197	2007	180897	161319
1991		62003	2008	181219	168636
1992		64412	2009	160722	257989

1993		63881	2010	261289	261963
1994		80642	2011	213707	253408
1995		86862	2012	306997	332923
1996		91971	2013	292621	243957
1997		90292	2014	238936	216537
1998		92773	2015	225611	213916
1999		85770	2016	171840	178882
2000		91854	2017	163789	191272
2001		131191	2018	193802	203495
2002		138951			

Tablo 13 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, [http://www.adli-istatistikler-yayin-arsivi.cil.adalet.gov.tr/Home/Sayfa-Detay / adli-istatistikler-yayin-arsivi](http://www.adli-istatistikler-yayin-arsivi.cil.adalet.gov.tr/Home/Sayfa-Detay/adli-istatistikler-yayin-arsivi)

Grafik 13 Hırsızlık suçu-karara bağlanan dava sayısı ve açılan dava sayısı

Tablo 13’e göre, “Hırsızlık” (5237 sayılı T.C.K. Md.141-147)/ (765 sayılı T.C.K. Md. 491-507) suçlarından açılan dava sayısında her yıl 7146’lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 69,3’dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,31)} = 69.891, p=0.0001 < 0.001$] (Grafik 13)

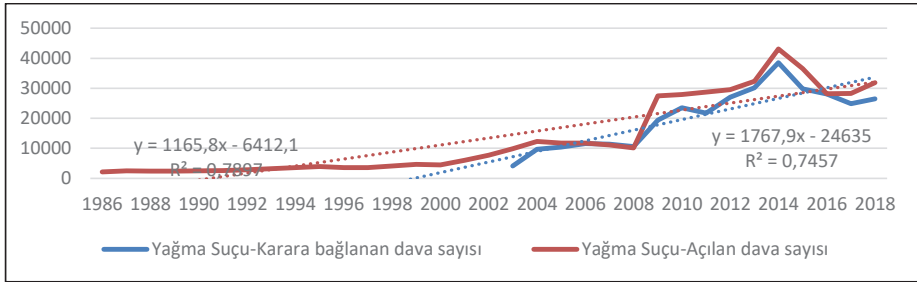
Karara bağlanan dava sayısında her yıl her yıl 1120’lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 1,05’dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,14)} = 0.148, p=0.706 > 0.001$] (Grafik 13)

Tablo 14’de; 1986-2018 yılları arasındaki “Yağma” (5237 sayılı T.C.K. Md.148-150/ (765 sayılı T.C.K. Md. 495-502) suçlarından açılan dava ile 2003-2018 yılları arasındaki karara bağlanan dava sayısı oranlarını görebilmekteyiz. Ayrıca, TÜİK Adalet İstatistikleri, Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi ile Adli İstatistik Yayın Arşiv verilerine baktığımızda 2003 yılı öncesi yağma suçu-karara bağlanan dava sayılarına ilişkin veriye rastlanmamıştır.

Yıllar	Yağma Suçu-Karara bağlanan dava sayısı	Yağma Suçu-Açılan dava sayısı	Yıllar	Yağma Suçu-Karara bağlanan dava sayısı	Yağma Suçu-Açılan dava sayısı
1986		2115	2003	4066	9808
1987		2443	2004	9633	12257
1988		2398	2005	10407	11751
1989		2360	2006	11562	11699
1990		2492	2007	11333	11066
1991		2523	2008	10558	10156
1992		2858	2009	19388	27437
1993		3204	2010	23493	27929
1994		3537	2011	21716	28692
1995		3892	2012	27059	29515
1996		3594	2013	30185	32354
1997		3594	2014	38523	43094
1998		4109	2015	29821	36508
1999		4661	2016	28109	28208
2000		4412	2017	24840	28305
2001		5939	2018	26448	31842
2002		7655			

Tablo 14 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisciil.adalet.gov.tr/Home/Sayfa/Detail/adli-istatistikler-yayin-arsivi>

Grafik 14 Yağma suçu-karara bağlanan dava sayısı ve açılan dava sayısı

Tablo 14'a göre, "Yağma" (5237 sayılı T.C.K. Md.148-150/ (765 sayılı T. C.K. Md. 495-502) suçlarından açılan dava sayısında her yıl 1165,8'lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 78,97'dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,31)} = 116.442, p=0.005 > 0.001$] (Grafik 14)

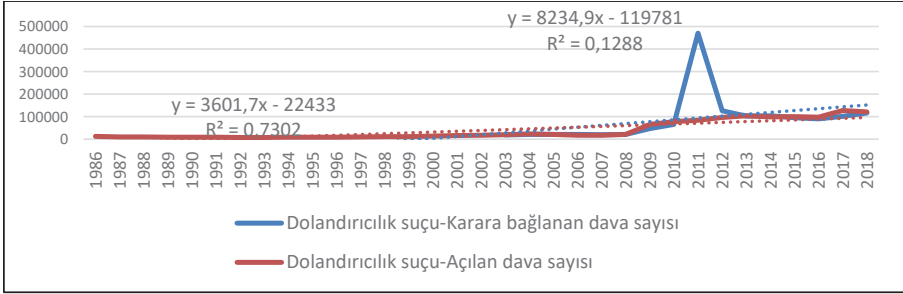
Karara bağlanan dava sayısında her yıl 1767,69’luk bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 74,57’dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,14)}=41.052, p=0.062>0.001$] (Grafik 14)

Tablo 15’de; 1986-2012 yılları arasındaki “Dolandırıcılık” (5237 sayılı T.C.K. Md.157-159)/ (765 sayılı T.C.K. Md. 503-504) suçlarından açılan dava ile 2003-2012 yılları arasındaki karara bağlanan dava sayısı oranlarını görebilmekteyiz. Ayrıca, TÜİK Adalet İstatistikleri, Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi ile Adli İstatistik Yayın Arşiv verilerine baktığımızda 2003 yılı öncesi dolandırıcılık suçu-karara bağlanan dava sayılarına ilişkin veriye rastlanmamıştır.

Yıllar	Dolandırıcılık suçu-Karara bağlanan dava sayısı	Dolandırıcılık suçu-Açılan dava sayısı	Yıllar	Dolandırıcılık suçu-Karara bağlanan dava sayısı	Dolandırıcılık suçu-Açılan dava sayısı
1986		12735	2003	18580	19814
1987		9940	2004	20678	23256
1988		9598	2005	20965	21670
1989		9130	2006	21436	17986
1990		8676	2007	20294	18109
1991		8415	2008	21107	21436
1992		7745	2009	46758	66295
1993		7992	2010	65142	78312
1994		9437	2011	470912	84138
1995		9477	2012	125985	96888
1996		9454	2013	102410	103687
1997		9918	2014	103703	98784
1998		11208	2015	95935	100133
1999		11694	2016	90990	97665
2000		13329	2017	102092	127825
2001		15786	2018	116364	121710
2002		18033			

Tablo 15 Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, [http://www.adlisciil.adalet.gov.tr/Home/Sayfa Detay / adl-istatistikler-yayin-arsivi](http://www.adlisciil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi)

Grafik 15 Dolandırıcılık suçu-karara bağlanan dava sayısı ve açılan dava sayısı

Tablo 15’a göre, “Dolandırıcılık” (5237 sayılı T.C.K. Md.157-159)/ (765 sayılı T.C.K. Md. 503-504) suçlarından açılan dava sayısında her yıl 3601,7’lik bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 73,02’dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,31)}=83.912$, $p=0.006<0.001$] (Grafik 15)

Karara bağlanan dava sayısında her yıl 8234,9’luk bir artma vardır. Modelin açıklayıcılık oranı % 12,88’dir. Trend etkisi % 95 güven düzeyinde anlamlıdır. [$F_{(1,14)}=2.069$, $p=0.172>0.001$] (Grafik 15)

5.2. Mala karşı işlenen suçlara ilişkin yargı kararları örnekleri

Melton’ un hedefler ve vasıtalar arasındaki tutarsızlıktan meydana gelen itilaflara ilişkin yaklaşımı çerçevesinde, suç mağduru olma olanak ve koşullarının geliştiği günümüzde, “Mağdurlar açısından adalet tecelli ediyor mu?” sorusuna cevap aradığımız çalışmada, “Ceza adaleti sisteminin iyi işleyebilmesi açısından mağdur ve mağdur hakları sisteminin bakış açısı önemlidir.” hipotezinin sınanması amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda ceza hukukunda mağdur hakları, “Malvarlığına Karşı Suçlar” içerisinde yer alan “Hırsızlık, Yağma, Dolandırıcılık” suçlarını yargı kararları örneklerinden hareketle değerlendirecektir. Çalışmamız kapsamında belirlediğimiz;

Yargıtay 10. Ceza Dairesi E. 2004/18933,K. 2005/19582,T. 26.12.2005 kararında;

Suçta konu otomobili katılan Murat’la birlikte satın aldıklarını ve bedelinin büyük bir kısmını ödediğini, buna rağmen Murat’ın bu otomobili eşi olan katılan Ayla üzerine tescil ettirdiğini, aracın kendisine ait olduğunu ileri süren sanığın yasal yollara müracaat hakkı varken, alacağını tahsil etmek için otomobili alıp

götürmekten ibaret eyleminin kendiliğinden hak almak suçunu oluşturup oluşturmadığının, ayrıca 5237 sayılı TCK.nun 144/1. maddesinin (b) bendine uyup uymadığının tartışılması gerekir.

Hırsızlık suçundan sanık İdris hakkında Tokat Asliye Ceza Mahkemesi'nce yapılan yargılama sonunda 4.7.2003 tarih ve 2002/713 esas 2003/417 karar sayılı beraat kararı verildiği; hükmün katılan vekili tarafından süresi içinde temyiz edildiği, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca bozma isteğiyle dava dosyasının tebliğname ekinde 1.10.2004 tarihinde Dairemize gönderildiği anlaşıldı. Dosya incelendi, gereği görüldü:

Suçta konu 60 AH 065 plakalı otomobili katılan Murat'la birlikte satın aldıklarını ve bedelinin büyük bir kısmını ödediğini, buna rağmen Murat'ın bu otomobili eşi olan katılan Ayla üzerine tescil ettirdiğini, aracın kendisine ait olduğunu ileri süren sanığın yasal yollara müracaat hakkı varken, alacağını tahsil etmek için otomobili alıp götürmekten ibaret eyleminin kendiliğinden hak almak suçunu oluşturup oluşturmadığının, ayrıca 5237 sayılı TCK.nun 144/1. maddesinin (b) bendine uyup uymadığının tartışılmasında zorunluluk bulunması, Bozmayı gerektirmiş, katılan vekilinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmesi olduğundan hükmün istem gibi BOZULMASINA 26.12.2005 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay 6. Ceza Dairesi E. 1986/4560,K. 1986/8379,T. 25.9.1986 kararında;

Sanığın tişörtü çalıp gitmekte olduğunu gören tanığın müştekiye haber verip sanığı göstermesi üzerine, müştekinin onu takiple 150 metre kadar mesafede yakaladığı, böylece sanığın suçu işlemesinden sonra aralıksız takip edilerek yakalandığı anlaşılmakla eylemin tam teşebbüs derecesinde kaldığı anlaşılmıştır.

Hırsızlığa eksik teşebbüsten sanık A. hakkında yapılan duruşma sonunda, TCK. nun 491/ilk, 61, 522/1, 525; 647 sayılı Kanununun 4-6. maddeleri gereğince 18.000 lira ağır para cezasıyla mahkûmiyetine, 2 ay genel güvenlik gözetimi altında bulundurulmasına ve cezasının teciline dair, Ankara Beşinci Sulh Ceza Mahkemesi'nden verilen 2.10.1985 tarihli hükmün Yargıtay`ca incelenmesi o yer C. Savcısı tarafından istenilmiş olduğundan, dava evrakı C. Başsavcılığı`ndan bozma isteyen 5.5.1986 tarihli tebliğ name ile 12.5.1986 tarihinde daireye gönderilmekle okunarak, gereği görüldüğü düşünülürdü: Müştekinin duruşmadaki açıklamasına ve savunmaya göre, sanığın tişörtü çalıp gitmekte olduğunu gören tanığın müştekiye haber verip sanığı göstermesi üzerine, müştekinin onu takiple 150 metre kadar mesafede yakaladığı, böylece sanığın suçu işlemesinden sonra aralıksız takip edilerek yakalandığı anlaşılmakla eylemin tam teşebbüs derece-

sinde kaldığı gözetilmeden isabetli bulunmayan gerekçe ile yazılı biçimde hüküm kurulması, Bozmayı gerektirmiş, C. Savcısının temyiz itirazı yerinde görülmesi olduğundan hükmün tebliğ name uyarınca açıklanan nedenle BOZULMASINA, 25.9.1986 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yargıtay 6.Ceza Dairesi E. 2001/11705,K. 2001/10687,T. 13.9.2001 kararında;

Gezginci satıcı olan sanıkların, satışa sundukları tost makinası, fritöz, tencere gibi eşyaları satın almak istemediklerini açıkça bildiren mağdurlara, kendilerinin (ticaret odasında kayıtlı olmayan) “p...ticaret’in satış elamanı olduklarını, yirmi milyar liralık reklam gideri yerine vatandaşlara hediye olarak fırın, müzik seti, televizyon vereceklerini” söyleyip önceden hazırladıktan kapalı zarfları çektirdikleri; bir kısım mağdura müzik seti, bir kısmına da fırın çıktığı, “ancak bunları teslim alabilmeleri için bir şeyler satın almaları gerektiği” yolunda ayrı ayrı kandırıp inandırarak gerçek değerinin çok üstünde tutarlarla belge imzalayıp peşin ödemelerde bulunmalarını sağladıktan, böylece eylemlerinin tck. Nun 503/1. Maddesinde tanımlanan dolandırıcılık suçlarını oluşturduğu gözetilmedir.

Dolandırıcılıktan sanık Hasan, Mehmet Hanifi ve Nihat haklarında yapılan duruşma sonunda: Beraatlerine dair (Batman Asliye Ceza Mahkemesinden) verilen 2.2.2000 tarihli hükmün Yargıtayca incelenmesi O Yer C.Savcısı tarafından istenilmiş olduğundan dava evrakı C.Başsavcılığundan onama isteyen 2.7.2001 tarihli tebliğname ile 13.7.2001 tarihinde daireye gönderilmekle okunarak gereği görüşülüp düşünüldü:

Sanık Hasan’ın, Mahir, Arzu ve Zekiye ile ilgili eylemlere katılmadığı; anılan yakınların anlatımları, mahkemenin 1999/3 esas sayılı dava dosyasıyla saptanmış olması ve diğer sanıklar Mehmet Hanifi ve Nihat’ı suça azmettirdiğine ilişkin varsayım dışında herhangi bir kanıt bulunmaması karşısında; dosya ve duruşma tutanakları içeriğine kararın dayandığı gerekçe ve takdire göre Cumhuriyet Savcısının temyiz itirazları yerinde görülmemiş olduğundan sanık Hasan hakkındaki usul ve yasaya uygun bulunan hükmün tebliğname gibi (ONANMASINA),

Cumhuriyet Savcısının sanıklar Mehmet Hanifi ve Nihat’la ilgili hükme yönelen temyizine gelince; Gezginci satıcı olan sanıkların, satışa sundukları tost makinası, fritöz, tencere gibi eşyaları satın almak istemediklerini açıkça bildiren mağdurlar Mahir, Arzu ve Zekiye’yi kendilerinin (Ticaret Odasında kayıtlı olmayan) “P.. Ticaret’in satış elamanı olduklarını, yirmi milyar liralık reklam gideri yerine vatandaşlara hediye olarak fırın, müzik seti, televizyon verecekle-

rini” söyleyip önceden hazırladıkları kapalı zarfları çektirip “mağdurlar Arzu ve Mahir’e müzik seti, Zekiye’ye fırın çıktığı, ancak bunları teslim atabilmeleri için bir şeyler satın almaları gerektiği” yolunda ayrı ayrı kandırıp inandırarak gerçek değerinin çok üstünde tutarlarla belge imzalatıp peşin ödemelerde bulunmalarını sağladıkları, böylece; sergilenen hileli söz ve davranışlarıyla onların irade ve karar özgürlüğünü etkileyip yanıltarak haksız çıkar sağladıkları ve eylemlerinin TCK.nun 503/1. maddesinde tanımlanan dolandırıcılık suçlarını oluşturduğu halde, yazılı biçimde hüküm kurulması,

Bozmayı gerektirmiş, C.Savcısının temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün açıklanan nedenlerle isteme aykırı olarak (BOZULMASINA), 13.9.2001 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Örneklerini sunduğumuz “Malvarlığına Karşı Suçlar” içerisinde yer alan “Hırsızlık, Yağma, Dolandırıcılık” suçlarına ilişkin yargı kararlarından yola çıkarak, mağduriyetin zamanında ve etkin bir şekilde giderilmesi, toplumsal algı açısından önem taşınmaktadır. Aksî takdirde Merton yaklaşımında belirttiği gibi, toplumsal hedefler ve onları başarmak için var olan vasıtalar arasındaki tutarsızlıklardan dolayı anomi durumunun oluşturması kaçınılmazdır. Böylelikle toplumsal düzen ve birliğin devamı zarara görür.

Nitekim suç mağduru olma olanak ve koşullarının geliştiği günümüzde, mağdurlar açısında adaletin tecelli etmediği durumda, taraflar arasında husumet duygusunun artarak devam etmesi neticesinde oluşan huzursuzluk toplumun bütün bireyelerine sirayet edecektir.

Son Söz Yerine

Suç mağduru olma olanak ve koşullarının geliştiği günümüzde, adaleti özleyen değil, adalet talep edenlerin sayısı gitgide artmaktadır. Dolayısıyla, toplumdaki haksızlık duygusunun artması, hukuk düzeni ile toplum arasında bir gerilim doğurur. Toplumda ki adaletsizlik duygusunu doğuran şeyi düzeltmek veya bu duygunun doğmasına engel olma yolunda etkin ve verimli tedbirler alınması gerekmektedir.

Zira Merton, toplumsal hedefler ve onları başarmak için var olan vasıtalar arasındaki tutarsızlıktan dolayı, bireyler kendi amaçlarına yasal yollardan ulaşmada başarısızlığa uğraması durumunda, normlardan sapma göstereceğini değerlendirmektedir. Böylece, oluşan gerilimden dolayı toplum hayatında çatışmalar oluşacaktır.

Bu bağlamında, mağduru korunmasına ilişkin ceza hukuku kurumlarının yanı sıra, mağdur haklarını düzenleyen, mağdura faile karşı yürütülen ceza yar-

gılamasına katılma hakkı tanıyan usul hükümler ile ceza Muhakemesi Kanunu ile mağdura soruşturma ve kovuşturma evresinde çeşitli haklar tanınarak, mağdurun ceza muhakemesinde daha fazla söz sahibi olması sağlanmıştır.

Bu noktadan hareketle, “Mağdurlar açısından adalet tecelli ediyor mu?” sorusuna cevap aradığımız çalışmada TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması (YMA), TÜİK Adalet İstatistikleri, Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi ile Adli İstatistik Yayın Arşiv verileri ile yargı kararları örnekleri kullanılmıştır

TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması (YMA)’nın 2003-2018 yılları kapsayan adli hizmetler ilişkin %’lik oranları incelediğimizde; adli hizmetlerden memnun olanların oranında her yıl % 89,45’lik bir artma, yine fikri bulunmayanların oranında da her yıl % 24,76’lık bir artma vardır. Orta memnun olanların oranında ise her yıl % 88,69’luk bir azalma, yine memnun olmayanların oranında da her yıl % 24,89’luk bir azalma bulunmaktadır.

TÜİK Adalet İstatistikleri, Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi ile Adli İstatistik Yayın Arşiv verilerini incelediğimizde ise; Cumhuriyet Başsavcılıklarında sonuçlanan soruşturmalardaki şüpheliler hakkında verilen kovuşturulmaya yer olmadığına karar verilen kararlarda her yıl ortalama 95474’lük artma, yine uzlaşma ile verilen kararlarda da her yıl ortalama 1806,3’lük bir artma bulunmaktadır.

Öte yandan mahkemeler gelen dava sayısında her yıl 102825’lik bir artma vardır. 2018 yılı itibarıyla bir hâkime düşen dava sayısı 742 dosyadır. **Bölge Adliye Mahkemelerinde Savcı Başına Düşen Dosya Sayısı** 3396 dosyadır. Bölge Adliye Mahkemelerinde Hâkim Başına Düşen Dosya Sayısı 829 dosyadır.

Diğer yandan Cumhuriyet Başsavcılıkları iş yükü ortalama görülme süresi 411 günü, Ceza Mahkemeleri geneli ortalama yargılama süresi 276 günü, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı iş yükü-ortalama görülme süresi 1168 **günü**, Ceza Dairelerinde davaların ortalama yargılama süresi 526 günü, Yargıtay Ceza Genel Kurulunda ise davaların ortalama yargılama süresini 812 günü bulmaktadır. Cumhuriyet Başsavcılıkları soruşturma evresindeki mağdur ve müşteki sayısı 10 221 932 kişidir. Bu kadar ağır iş yükünün bulunduğu sistemin, etkin ve verimli bir adalet hedefine, mevcut vasıtalarla ulaşmasının yetersiz olacağı düşünülmektedir.

İş yükünün Avrupa Birliği standartlarında olacak şekilde, mahkemelerin giderek artan işgücüsüyle sürdürülebilir biçimde başa çıkabilmelerini temin etmek amacıyla insan ve finans kaynaklarının artırılması, mahkemelerin bölgelerinin

belirlenmesi ve mahkeme ihtisaslaşmasının daha da geliştirilmesi konusunda yardımcı olacak biçimde göz önünde tutmalıdır. İlk derece mahkemelerindeki hâkim ve savcı açığı kapatılmalıdır. Hâkimler ve savcılar idari görevlerinden kurtarılmalıdır. Davaların aşırı uzun sürmesi durumunda oluşacak zararın tazmini için mekanizmalar oluşturmalıdır

Ayrıca, karara bağlanmak üzere yıllarca mahkeme dosyaların Yargıtay’da beklememesi, Yargıtay’ın iş yükünün azalması yönünde, mahkeme kararlarının bir kez daha incelenmesi, denetlenmesi, adli hataların ortadan kaldırılarak, doğru ve adil kararlar verilmesine hizmet edecek, Ceza Muhakemesi Kanunu’nda hukuki düzenlenmesinde bulunan istinaf kurumuna ilişkin Bölge Adliye Mahkemelerinden ihtiyacı karşılayacak şekilde ülkenin tamamında yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Yine, suçu önleyecek kadar “nitelikli” ve “tatminkâr” bir uzlaşma kurumunun, “objektif” ve “zorlama olmaksızın” sağlanabilmesi uzlaşım kültürü sadece hukuk sistemindeki yükü azaltmakla kalmayacak, insanlar arasındaki insani diyalogun ve hukuki olgunluğun gelişmesinde de katkı sağlayacağı, hayata geçirilmesi başta mağdurlar olmak üzere, toplumda adalet duygusunun yerleşmesinde yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Görülüyor ki, hedefe ulaşmada vasıta olarak kullanılan yöntemler önem arz etmektedir. Dolayısıyla, mağdurlara suç sonrası yaşadıkları olumsuz dönemde destek olmak, rehberlik hizmeti sunmak, suç sonrası mağduriyetler yaşamasının önüne geçmek vb. mağduriyetlerin giderilmesi açısından;

- Suça maruz kalan kişilerin bilgilendirilmeli,
- Adli süreçte bilgilendirici ve koruyucu uygulamalar geliştirilmeli,
- Mağdura Yaklaşım Kılavuzu hazırlanmalı,
- Mağdurlara yönelik müdahale programları geliştirmeli,
- Mağdurların ikincil örselenmelerinin engellenmesine yönelik çalışmalar yapılmalı,
- Psiko-sosyal destek hizmetleri verilmeli,
- Mağdur Hakları Kılavuzu hazırlanmalı,
- Bu alanda çalışmalar yürüten kamu ve sivil toplum kuruluşlarını desteklenmeli,

Bu bağlamda, mağdurun tatmini ve onun uğradığı zararların giderilmesi, ceza adalet Sistemine duyulan memnuniyetsizlik ve yaşanan hayal kırıklıkların son bulması yönünde hedef ve hedefe götüren vasıtalar gözden geçirilmeli ve güncellenmelidir.

KAYNAKÇA

- ÇEÇEN, Anıl; “Hukukta Norm ve Adalet”, *A.Ü.Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı:1, Cilt:3, Ankara, 1975
- DEĞİRMENCİ, Olgun; “Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdur Hakları”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı:77, Ankara, 2008
- GİDDENS, Anthony; *Sosyoloji*, (Çeviren: Hüseyin ÖZEL), (Editör: Hüseyin ÖZEL-Cemal GÜZEL), Ayraç Yayınevi, Ankara, 2000
- GİDER, Hüsnü; *Genel Kriminoloji ve Adalet Psikolojisi*, Devrim Matbaası, Ankara, 1961
- IŞIKTAÇ, Yasemin; *Adalet Psikolojisi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013
- KABOĞLU, İbrahim Ö.; *Özgürlükler Hukuku*, *Afa Yayınları*, genişletilmiş 4. Baskı Nisan 1998, İstanbul
- KATOĞLU, Tuğrul; “Ceza Hukukunda Suçun Mağduru Kavramının Sınırları”, *A.Ü.Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı: 2,Cilt:61,Ankara, 2012
- KIZMAZ, Zahir; *Bazı Sosyal Değişkenler Bağlamında Doğu Anadolu Bölgesinde Suç ve Suçluluk*, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Fırat Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı, Elazığ, 2002
- KORKMAZ, Abdullah-KOCADAŞ, Bekir; *Toplumsal Sapma*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, 2006
- KUÇURADI, Ioanna; “Adalet Kavramı”, *Adalet Kavramı* içinde, (Derleyen: Adnan GÜRİZ),Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 1994
- MERTON, Robert K.; “Social Structure and Anomie”, *American Sociological Review*, Volume 3, Issue 5, Washington D.C., 1938
- MUMCU, Ahmet; “Günümüzde Türk Hukuk Uygulamasında Adalet Kavramının Yeri”, *Adalet Kavramı*, *Adalet Kavramı* içinde, (Derleyen: Adnan GÜRİZ), Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara,1994
- USLU, Ferhat; “Çağdaş Ceza Adaleti İçinde Mağdur”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl:71, Sayı:2013/4, Ankara, 2013
- YÜCEL, Mustafa Tören; “Adaletsizlik Duygusu”, *Adalet Kavramı* içinde, (Derleyen: Adnan GÜRİZ),Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 1994
- *Yaşam Memnuniyeti Araştırması 2012*, TÜİK Matbaası, Ankara, 2013

Çevrimiçi kaynaklar

- Adalet Bakanlığı Adalet İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adalet-istatistikleri-yayin-arsivi>, (Erişim tarihi: 14.06.2019 17:25)
- Adalet Bakanlığı Adli İstatistikleri Yayın Arşivi, <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adl-istatistikler-yayin-arsivi>, (Erişim tarihi: 14.06.2019 16:22)
- Ceza Muhakemesi Kanunu, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5271.htm>, (Erişim tarihi: 09.05.2019 12:42)
- Mağdur hakları İnceleme Raporu, http://www.tbmm.gov.tr/komisyoin/insanhaklari/2014/docs/magdur_haklari_inceleme_raporu.pdf, (Erişim tarihi: 17.06.2019 18:50)
- Tanık Koruma Kanunu, <http://www.hukukimevzuat.com/?x=kanun&id=542>, (Erişim tarihi: 11.05.2019 13:37)
- TÜİK Adalet İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070, (Erişim tarihi: 14.06.2019 15:18)
- TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2003- 2018, <https://cse.google.com/cse?q=memnuniyet&cx=015200851248949254112%3Aqaug-18judmy&ie=ISO-8859-9&lang=tr>, (Erişim tarihi: 22.06.2014 21:06)